

КРЫВІЦКІ АПОКРЫФ

Крывіцкі апокрыф
са старадаўніх рунаў адчытаны
Сяргеем Кавалёвым

сцэнар пластычнага прадстаўлення

АСОБЫ:

Б е л а б о г

Б а г і н я - Ж ы в а

Я с е н ь

Б я р о з к а

Н е л ю д з ь

Д у х і, слугі Белабога

В і д м ы, служкі Багіні-Жывы

С у р о д з і ч ы

Ч у ж ы н ц ы

Скрутак першы. Белабог і Жыва.

Быў сабе Бог. І была сабе Багіня. Спачатку яны жылі па-асобку, кожны ў сваім свеце: Белабог на Небе, а Багіня-Жыва на Зямлі.

На Зямлі не было яшчэ ні дрэў, ні жывёлаў, ні людзей, толькі Багіня-Жыва ды Відмы, якія вакол яе раіліся і ёй прыслужвалі. Відмы ўзнікалі з пачуццяў Жывы і таму былі недаўгавечнымі, а Жыва пачувалася самотнай.

А з думак Белабога ўзнікалі Духі, якія віліся вакол Бога, але не прыносілі яму спакою. Усясвет, які мы ведаем і якім захапляемся, нарадзіўся з кахання Белабога і Жывы, але сталася так не адразу.

Першая сустрэча багоў скончылася сварбой. Бо Жыва была самотная, але ганарлівая, і Відмы бясконца нашэптвалі ёй ліслівыя слоўцы пра ейную прыгажосць. А Белабог быў мудры, але невымерна велічны, і неспакойныя Духі перашкаджалі яму схіліць галаву перад прыгажосцю Жывы.

Стыхіяй Белабога была музыка, якая гучала паўсюль, дзе ён з'яўляўся, але не ператварылася яшчэ ў мелодыю стварэння; страсцю Жывы быў танец, але танчыла яна ў абсалютнай цішыні і не ведала рытму, які перайначвае бязлад у гармонію.

Калі загучала музыка і Белабог ва ўсёй нябеснай велічы з'явіўся перад Жывай, схамянулася Багіня і ўжо пусцілася было ў агністы танец, з якога мусілі нарадзіцца на Зямлі жывыя істоты, але раптам заўпарцілася і не схацела скакаць пад чужую дудку.

“Ты – Багіня, ты – Хараство, ты – Моц, ты сама можаш стварыць, каго захочаш”, – нашэптвалі Відмы. Адварнулася ганарлівая Жыва ад Белабога, а Відмы выкацілі з таёмнага месца вялізнае Яйка, якое спарадзіла Жыва са сваёй самоты. Пакрыўдзіўся мудры Белабог на ганарлівую Жыву, а яшчэ больш абурыла яго з'яўленне пачварнага Яйка, створанага з пыхі, а не з вялікага Кахання. Суцішыў музыку Белабог і адляцеў на Неба ў акружэнні раз'юшаных Духаў.

А Жыва ўзялася наседжваць Яйка, з якога мусіла з'явіцца дзіця Багіні, першая жывая істота на Зямлі. Вялікія надзеі ўскладала на гэтае дзіця Жыва, бачыла ў ім канец сваёй самоты, прагнула любові і цеплыні. Але не спраўдзіліся мары Багіні, бо няма ў адзіноце любові і той, хто не аддаў сябе, нічога не атрымлівае ўзамен. З Яйка вылупіўся Нелюдзь, брыдкае і недасканалае стварэнне: ні дрэва, ні звер, ні чалавек. Нават Відмы жахнуліся, убычыўшы яго і толькі Жыва працягнула дрыжачыя рукі да свайго няўдалага дзіцятка. Але Нелюдзь угледзіў у сумных вачах Багіня ўласную пачварнасць і люта ўзненавідзіў гэты свет, а больш за ўсіх сваю стваральніцу -- Жыву. Укусіў ён працягнутую руку Багіні, рыкнуў злосна і ўцёк у цемру, схаваўся ў непраходнай багне.

Засмуцілася Жыва, апанавала яе туга вялікая і пачуццё віны: перад няшчасным Нелюдзем, перад адрынутым Белабогам, перад недаствораным Усясветам. Стала Багіня сохнуць ды паміраць, а разам з ёй і ўся Зямля. Паляцелі Відмы на Неба, прабіліся праз акружэнне Духаў, сталі прасіць Белабога ўратаваць прыгажуню-Жыву.

Зміласцівіўся магутны Дажбог, зноў сышоў на Зямлю, загучала чароўная музыка, Жыва ачуныла, устрапянулася і пусцілася ў агністы танец. Духі і Відмы ўтварылі карагод вакол Багіні, якая танчыла для Белабога, ахвяравала яму сваё Каханне. І тады музыка Белабога сталася мелодыяй стварэння; а ў танцы Жывы з’явіўся рытм, які перайначваў бязлад у гармонію.

Мінаў дзень за днём, а музыка Белабога не сціхала, ноч змянялася ноччу, а Жыва не спыняла свой танец. Неба і Зямлю з’яднала Каханне. Спачатку на Зямлі з’явіліся кветкі і дрэвы, потым рыбы, жывёлы, птушкі, і толькі людзі не прыходзілі на свет, бо памяць Жывы азмрочвала цень Нелюдзя. Тады мудры Белабог, спытаў у Багіні, якое з дрэў ёй найбольш падабаецца. Жыва падыйшла да срэбранага ясеня і дакранулася да яго нага ствала. Белабог узмахнуў рукой і ператваралася выбранае Багіняй дрэва ў прыгожага хлопчыка.

Так на Зямлі з’явіўся Ясень – першы з людзей. Усцешылася пяшчотная Жыва, атрымаўшы цудоўнага сына. А магутны Белабог вярнуўся на Неба, якое не мог пакінуць без дагляду. Але Бог не забываўся на Жыву і часта адведваў яе і Ясеня.

Скрутак другі. Ясень.

Жыва апекавалася Ясенем і спасцігла радасць мацярынства. Пад наглядам Багіні хлопчык рос моцным і разумным. Зразумеў ён, чаму Сонца сыходзіць на Захад, а з’яўляецца з Усходу і чаму Месяц толькі паўтарае гэты шлях, а не выходзіць насустрач. Зведаў, які цяжар выпрабоўвае сузор’е Вагаў, і куды кліча самотная Паўночная зорка. Патрапіў мякка і бязгучна ступаць па Зямлі, але цвёрда стаяць на нагах падчас буры. Адчуў сутнасць агню – яму адкрылася існасць камня, прызнаў братамі звяроў і птушак – яны перасталі лічыць яго ворагам. Навучыўся будаваць жылло, здабываць і гатаваць ежу, а яшчэ змайстраваў сабе дудку і граў на ёй у вольныя хвілі, чым вельмі ўсцешыў Белабога.

Багіня-Жыва не магла нарадавацца поспехам сына, адно толькі яе непакоіла: чым дарослей Ясень станавіўся, тым радзей усміхаўся, а ў вачах ягоных нараджалася нейкая туга. Неадольная сіла цягнула юнака да дрэў, гадзінамі мог ён сядзіць на траве пад якім-небудзь вязам, і ўслухоўвацца ў шэпт лістоты, нібыта хацеў зразумець мову дрэў. “Гэта самота. Наш сын не можа быць адзіным чалавекам на Зямлі”, -- пажалілася Жыва Белабогу, калі

той чарговы раз спусціўся з Нябёсаў. Балабог зірнуў на Ясеня, які стаяў, абняўшы тонкі ствол маладой бярозы, нібыта хацеў навечна зрасціся з дрэвам. “Так, самота. Істота дрэва змагаецца ў ім сутнасцю чалавека”. “Трэба стварыць іншых людзей. Калі яны ўсе будуць падобныя на Ясеня, Зямля стане прыгажэйшай”. “Так, але калі людзі заселяць Зямлю, на ёй забракне месца для Цябе”. “Ведаю. Мой час завяршаецца...”. “Нарэшце я забяру цябе з сабой на Нябёсы...” “Згода. Але спачатку... Ты памятаеш тую мелодыю, мой уладару?” “А ты не развучылася яшчэ танчыць свой агністы танец, мая чараўніца?”

Так на Зямлі зноў загучала мелодыя стварэння. Жыва пусцілася ў агністы танец, Балабог узмахнуў рукой і ўсе дрэвы з бліжэйшага гаю ператварыліся ў людзей: мужчын, жанчын, падлеткаў, дзяцей. Толькі старых сярод іх не было, бо ўсе дрэвы ў гаю былі яшчэ маладымі. А ў абдымках Ясеня аказалася юная прыгажуня Бярозка... Затрымцела спалоханая дзяўчына, анямеў ад здзіўлення Ясень, а калі разняў рукі, усёроўна не мог адвесці вачэй ад Бярозкі, як і яна ад яго.

Людзі з чароўнага гаю разышліся па ўсёй Зямлі, хто бліжэй, хто далей, Ясень з Бярозкай сталі жыць разам. А Багіня-Жыва адляцела з Балабогам на Неба, пакінуўшы за сабой права раз на год наведваць Зямлю і сачыць за лёсам свайго сына. Відмы ж, якія прыслужвалі Жыве, не схацелі жыць на Нябёсах у таварыстве Духаў Балабога і засталіся на Зямлі, ператварыўшыся ў лесавікоў, вадзянікоў, русалак, ведзьмаў ды ў іншых дзіўных стварэнняў.

Скрутак трэці. Ясень і Бярозка.

Ні ценю тугі не засталася ў вачах Ясеня. Увесь навакольны свет напоўніўся каханнем да Бярозкі. Пра яе прыгажосць спявалі птушкі, яе голасам журчэў празрысты ручай, яе рукамі лашчылі юнака хвалі ляснага возера.

Пачаліся для Ясеня і Бярозкі часы шчасця, часы несамавітай еднасці двух душ і двух целаў. З паўслова, з паўруху, з паўуздыху разумелі адзін аднаго закаханыя. Што Ясень падумае, Бярозка скажа. Што Бярозка прыдумае, Ясень ужо зрабіў. Было ім радасна і працаваць разам, і адпачываць, сядзець за абедзеным сталом і гуляць па лесе, ляжаць у хмельных травах і спяваць песні. Ясень удасканальваў майстэрства грання на дудцы, а ў Бярозкі аказаўся чысты і прыгожы голас.

Калі Ясень хадзіў на паляванні, Бярозка ўпраўлялася з хатняй жывёлай. У полі працавалі разам, а каля хаты Бярозка разбіла маленькі агародчык і пасадзіла прыгожыя кветкі: астры, незабудкі, браткі, макі, званочки, півоні. Унутры жытла са з’яўленнем гаспадыні стала цяплей і ўтульней і нават сонечныя промні часцей зазіралі цяпер у вокны невялікай хаткі Ясеня.

Праляцела як адзінае імгнене Вясна, прабегла не затрымліваючыся на месцы Лета, а калі няспешнай хадой надышла пані Восень, і над Зямлёй, і над шчасцем Ясеня з Брозкай навіслі цяжкія шэрыя хмары.

Скрутак чацвёрты. Нелюдзь.

Не толькі сонечныя промні зазіралі ў вокны хаткі Ясеня і Бязозкі. Сачылі за іхнім шчасцем нядобрыя, зайздросныя вочы. Нелюдзь выбраўся са сваёй нары ў балоце і падабраўся зусім блізка да чалавечага жытла.

Быў ён сведкам стварэння дрэў і жывёлаў, бачыў з укрыцця агністы танец Жывы, чуў музыку Белабога, якая напоўніла яго трывогай і болем. Хоць быў Нелюдзь пачварны з выгляду, але адчуў характэрнае боскае музыкі і з яшчэ большай сілай усвядоміў уласную недасканаласць. Узненавідзіў Ясеня, а потым і іншых людзей, але калі ўбачыў здалёк Бязозку быў зачараваны характэрнае і дабрынёй, якія ад яе зыходзілі.

Вярэдзіў душу Нелюдзя пяшчотны голас дзяўчыны, гадзінамі мог ён слухаць з-паблізу як Бязозка спявае пад гукі Ясеневай дудкі. Калі Ясень сыходзіў на паляванне, Нелюдзь падкрадаўся да хаткі і назіраў, як Бязозка палівае кветкі альбо падглядаў праз вакно, як яна завіхаецца ля печы. Нават калі Ясень і Бязозка кахаліся ў густых травах на беразе ляснага возера, Нелюдзь быў побач, услухоўваўся, углядаўся, а па начах скавытаў у сваёй нары ад неспатоленай жарсці і самоты.

Урэшце вырашыў Нелюдзь выкрасці дзяўчыну і прыцягнуць у сваё брыдкае лагава. Але характэрнае Бязозкі выклікала ў яго нясмеласць, таму ён доўга не адважваўся здзейсніць задуму. Уважліва назіраў за Яснем, як хлопец звяртаецца да дзяўчыны, як пяшчотна цалуе яе і горача абдымае. Зрабіў нават Нелюдзь вялізную ляльку з балотнай травы і ўяўляючы, што гэта Бязозка, вучыўся наследаваць паводзіны Ясеня. Бо не прымусу, не гвалту хацеў Нелюдзь, а любові ды пяшчоты, хаця і не мог на гэта разлічваць...

Вярнуўся аднойчы Ясень з палявання і не застаў у хаце сваю каханую. Кінуўся ён у лес, выбег на луг, спусціўся да возера, але не ўбачыў ні Бязозкі, ні чалавека, які мог яе выкрасці. Пазмрачнеў хлопец, загарываў і стаў збірацца ў далёкую дарогу. Бо не мог ён жыць без Бязозкі, як і яна без яго. Але перад тым як адправіцца на пошукі, узмаліўся Ясень да Багіні-Жывы, звярнуўся да маці-прадзіцельніцы па дапамогу...

У сваім лагаве Нелюдзь адвёў Бязозцы лепшае месца, пазіраў на яе як на багіню, звяртаўся як да гаспадыні, а не як да нявольніцы. Але Бязозка толькі плакала і прасілася дадому, да каханага мужа. Слёзы дзяўчыны выклікалі ў Нелюдзя спачуванне, ён спрабаваў суцяшаць дзяўчыну, але ягоны хрыплы голас і дотык ліпкіх рук яшчэ больш напалохалі Бязозку. Дзяўчына страціла прытомнасць, збянтэжаны Нелюдзь пакінуў няшчасную ў

нары, а сам вырашыў яшчэ раз папрактыкавацца ў манерах на травяной ляльцы...

Пачула Багіня-Жыва літанні свайго сына і спушцілася з нябёсаў яму на дапамогу. Адразу зразумела Жыва, хто выкраў Бярозку, і паказала Ясеню дарогу ў логава Нежыця. Аб адным папрасіла Багіня хлопца: “Не забівай пачварнаае стварэнне, якая паквапілася на хараство і чысціню Бярозкі. Гэта твой няшчасны брат, народжаны з маёй пыхі і неразумнасці”. Але Ясень ужо імчаўся па паказанай яму сцяжыне, і не чуў апошніх слоў прарадзіцельніцы-Жывы...

Ачуныла Бярозка, агледзелася па баках, успомніла як апынулася ў гэтай жахлівай нары і кінулася шукаць выйсця на волю. Ледзь чутны павеў свежага паветра падказаў ёй кірунак, дзяўчына выбралася з нары і ўбачыла дзіўнае відовішча. Страшыдла, якое выкрала яе, стаяла ўкленчыўшы перад вялізнай лялькай з травы і прызнавалася ёй у каханні амаль што словамі Ясеня...

І ўбачыў Ясень свайго лютага ворага, крыўдзіцеля ненагляднай Бярозкі. Вось ён стаіць перад любай, цягне да яе брыдкаія лапы, дамагаецца спаўнення юрлівых жаданняў. Не раздумваючы кінуў Ясень кап’ё ў пачвару, але якраз у гэты момант страшыдла адхіснулася і кап’ё працяла грудзі Бярозкі. Закрычаў Ясень нямым голасам, выхапіў нож і кінуўся на ворага, але тут пачуў крык Бярозкі і – які цуд – ягоная каханая, жывая і здаровая, выскачыла аднекль з-пад зямлі і кінулася насустрач любаму. “Я тут, Ясю! Не забівай яго!” Так закрывала Бярозка, а Ясень нарэшце дагналі словы Багіні-Жывы “Не забівай пачварнаае стварэнне... Гэта твой няшчасны брат...” Паглядзеў Ясень на брыдкага Нелюдзя, на працятую кап’ём травяную ляльку і апусціў нож. Нелюдзь узяў галаву і погляд, поўны пагарды, сустрэўся з поглядам, поўным нянавісці і бязмежнай зайздрасці.

Скрутак пяты. Род.

Мінула шмат гадоў. Нішто больш не азмрочвала шчасця Ясеня і Бярозкі, якія жылі ў любові ды згодзе. З’явіліся ў іх дзеткі, спачатку два хлопчыкі, а потым дзяўчынка. Ясень узвёў новую, прасторную хату, падраслых сыноў неўзабаве стаў браць з сабой на паляванне, а маленькая дачка старалася дапамагаць маці дома і ў агародчыку. За хатай Ясень пасадзіў вялікі яблыневы сад, які ўвесну радаваў прыгажосцю, улетку ратаваў ад спёкі, а ўвосень даваў смачныя плады.

Людзі, якія некалі вышлі з чароўнага гаю і разышліся па ўсёй Зямлі, спачатку сяліліся па-асобку, як мага далей адзін ад аднаго. Але потым абзаводзіліся сем’ямі, гаспадарчымі клопатамі ды інтарэсамі, і сталі цягнуцца да сваіх суродзічаў. У розных месцах на Зямлі ўзніклі маленькія паселішчы, вялікія вёскі, цэлыя мястэчкі. Вырасла невялікае паселішча і побач з жытлом Ясеня, а ён, як заснавальнік паселішча і старэйшы па-

ўзросту стаў выконваць абавязкі старэйшыны. Да яго прыходзілі параіцца ў гаспадарчых справах, яго прасілі рассудзіць суседскія спрэчкі, нават шлюбны адбываліся з ягонага прылюднага блаславення, бо не было яшчэ тады святароў.

Не толькі праца ды будзённыя клопаты аб'ядноўвалі суседзяў. Вольнымі вечарамі збіралася ўся грамада ля хаты Ясеня. Мужчыны сядалі за вялікім дубовым сталом, пілі хмельны мёд і чынна размаўлялі; жанчыны мясціліся на лаве побач і абгаворвалі ўласныя справы, моладзь збіралася асобнай купкай, каб пасмяяцца ды пажартаваць, дзеці чародкамі насіліся па двары і па садзе. А потым Ясень браўся за сваю дудку, Бязрозка зацягвала пранізліваю песню, астатнія жанчыны падхоплівалі, дзяўчыты і хлопцы вадзілі карагоды, дзеці з зайздрасцю глядзелі на старэйшых і таксама наладжвалі скокі.

У такі цудоўны вечаровы час, калі ўся грамада бавілася і весялілася, у глыбіні саду ўзнікала бывала дзіўная, нязграбная постаць. Самотны Нелюдзь, якому шмат гадоў назад Ясень дараваў ягоны ганебны ўчынак, часта прыходзіў пад хату Ясеня. Нелюдзь стараўся не трапляцца лішні раз на вочы гаспадару, іншых вяскоўцаў па-просту баяўся, як і яны яго, але любіў бавіцца з дзецьмі Ясеня і Бязрозкі. Тыя ўспрымалі яго як смешнага лесавіка, стварэнне непрыгожае, але не злое і надта забаўнае, ганарыліся перад іншымі дзецьмі такім незвычайным прыяцелем. Бязрозка шкадавала небараку, частавала яго свежавыпечаным хлебам і нават даручала калі-некалі самую простую хатнюю працу, якую Нелюдзь выконваў надзвычай старанна...

Скрутак шосты. Чужынцы.

Але не бывае на свеце нічога вечнага, тым больш не вечнае чалавечае шчасце. Пакуль Ясень і ягоныя суродзічы вучыліся радзіць сабе на Зямлі, на Небе пачаліся прыкрыя справы. Многія духі былі незадаволеныя тым, што Белабог стварыў людзей, а яшчэ больш не падабалася ім прысутнасць на небе Багіні-Жывы, з якой Белабог дзяліў сваю ўладу і веліч.

Адзін з духаў быў асабліва ганарлівы і прагны, ён абвясціў сябе богам, назваўшыся Чарнабогам і падбухторыў многіх іншых духаў паўстаць супраць Белабога і захапіць уладу на небе. Але не маглі створаныя з думак Бога духі зраўняцца магутнасцю з самім Створцам ды і не ўсе з іх пайшлі за Чарнабогам. Белабог і верныя яму духі адужалі воінства Чарнабога і выгналі бунтаўнікоў з Нябёсаў. Навечна і без даравання.

Зразумеў Чарнабог, што не перамагчы яму Белабога ў адкрытым баі і вырашыў дзейнічаць хітра ды падступна. Надумаўся ён сапсаваць створаных Белабогам і Жывай людзей, усчаць паміж імі спрэчкі ды бойкі, пасеяць у чыстых душах злобу ды зайздрасць, прагнасць да ўлады і багацця. Так на

Зямлі пачаліся войны, а людзі, якія выйшлі некалі з аднаго чароўнага гаю, пачалі дзяліцца на плямёны ды народы, на сваіх ды чужынцаў...

Аднойчы, калі Ясень ды іншыя мужчыны роду былі на паляванні, на іх паселішча напалі чужынцы. Брудныя, каржакаватыя, апранутыя ў звярыныя скуры, узброеныя баявымі сякерамі ваяры ўламваліся ў хаты, шукалі немудрагелістыя каштоўнасці, бралі ў палон жанок і дзяцей. А тых, хто спрабаваў бараніцца, забівалі на месцы.

Калі двое чужынцаў узніклі нечакана перад хатай Ясеня, Бярозка і яе маленькая дачка парадкавалі кветкі ў гародчыку. “Уцякай! – крыкнула Бярозка дзяўчынцы, але было позна. Адзін з чужынцаў схапіў дзяўчынку, іншы насоўваўся з вярхоўкай у руцэ на Бярозку. Кінулася Бярозка, на таго ваяра, які трымаў яе дачку, і з усяе сілы штурхнула яго ў грудзі. Чужынец упаў, выпусціўшы ад нечаканасці руку дзяўчынкі. “Уцякай”, -- зноў крыкнула дачцэ Бярозка, і спалоханая дзяўчынка пабегла ўцякаць, але... у хату. Ваяр з вярхоўкай пераможна зарагатаў і зайшоў ў хату, а другі ўстаў з зямлі, злосна вылаяўся, і занёс над Бярозкай баявую сякеру. У гэты час з хаты данёсся страшны крык, чужынец затрымаў на хвіліну руку, Бярозку кінулася на дапамогу дачцэ, але яе дагнала сякера... Упала Бярозка на зямлю як падкошаная, а ў дзвярах хаты з’явіўся Нелюдзь, трымаючы за руку перапалоханую дзяўчынку. Ubачыўшы перад сабой пачварнае стварэнне, ні чалавека ні жывёлу, чужынец анямеў ад здзіўлення, а Нелюдзь як віхор кінуўся на забойцу Бярозкі, учапіўся зубамі ў горла і перагрыз як сапраўдны дзікі звер. “Мама, матуля!”, -- закрычала дзяўчынка, падбегла да маці і прыпала да яе акрываўленага цела. Забіўшы ворага, Нелюдзь кінуўся на дапамогу Бярозцы. “Ратуй маю дачку, сябра”, -- паспела прашаптаць Бярозка, паміраючы. І сапраўды, было чуваць тупат ног, да хаты Ясеня бегла яшчэ двое ваяроў. Нелюдзь схапіў зляканую дзяўчынку на рукі і кінуўся праз сад у пушчу.

У паселішчы запалалі падпаленыя чужынцамі хаты...

Скрутак сёмы. Смерць і Бессмяротнасць.

Калі Ясень вярнуўся з сынамі з палявання, ён убачыў спаленую хату, а перад хатай – забітую жонку. Над целама маці плакала маленькая дачка, непадалёк сядзеў няўцешны Нелюдзь. Суседзі Ясеня не знайшлі на сваіх падворках нікога жывога. Дзе-нідзе перад спаленымі хатамі ляжалі трупы жанчын, якія таксама як Бярозка спрабавалі ратаваць сваіх дзяцей ад чужынцаў.

Пахаваўшы забітых, Ясень і дарослыя мужчыны адправіліся па слядах рабаўнікоў, пакінуўшы ў паселішчы падлеткаў і нявопытных у паляўнічай справе юнакоў. Доўга выследжвалі дасведчаныя паляўнічыя сваю здабычу, зводзілі ў пасткі, забівалі здалёк, пакуль не зраўняліся колькасна з атрадам

чужынцаў. І тады адбылася вырашальная бітва, у якой загінула шмат адважных паляўнічых, але не выйшаў з яе жывым ніводны чужынец і быў вызвалены вялікі палон. Многія жанчыны засталіся ўдовамі, а дзеці сіротамі, але былі і такія мужчыны, якія не знайшлі сярод палонных сваіх жонак альбо не далічыліся кагосці з дзяцей. Слёзы радасці мяшаліся са слязамі гора і жалобы.

Загінуў у гэтай крывавай бітве і старэйшына роду, Ясень. Уздрыганулася на Небе Багіня-Жыва, адчуўшы смерць свайго сына. Разагнаў Белабог цяжкія хмары, каб не заміналі душам загінуўшых ляцець у вырай. З'ядналіся ў выраі душы Ясеня і Бярозкі, ніхто ўжо не мог разлучыць іх і скрыўдзіць, як і душы іншых закаханых.

Дзеці Ясеня і Бярозкі пасадзілі на магіле бацькоў два дрэўцы: ясень і бярозу, каб засталася у людзей памяць пра іх паходжанне і слаўнае жыццё. Паселішча адбудаваўся, на месцы папялішчаў выраслі новыя хаты, утвараліся новыя сем'і, месца загінуўшых падчас чужынскага нападу занялі іх дзеці. Неўзабаве старэйшы сын Ясеня абзавёўся ўласнаю сям'ёй, а потым і ягоны брат, непрыкметна вырасла і расквітнела іх сястра, зачараваўшы не адно юначае сэрца. Род не загінуў, выстаяў і прыўмножаўся слаўнымі справамі і намаганнямі нашчадкаў Ясеня і Бярозкі.

Толькі адна істота засталася самотнаю і няўцешнаю на гэтым свеце. Над магілаю Ясеня і Бярозкі часам можна было ўбачыць дзіўнае калматае стварэнне, ні чалавека, ні звера. Не ведалі вяскоўцы, што гэта за пачвара, адкуль з'яўляецца на магіле старэйшыны роду. Жагналіся людзі баязліва і не адважваліся падыходзіць блізка. А пачвара гадзінамі сядзела пад кронаю прыгажуні-бярозы, раскачвалася ў такт ветру, паглядаючы то на магілы, то на неба, то на дудку-жалейку ў сваіх руках. Потым падносіла дудку да вуснаў, спрабавала граць, але ніводнага гуку не выдушвала з інструменту. На вачах дзіўнай істоты з'яўляліся слёзы, з горла вырываўся адчайны звярыны рык, а выпадковыя наведвальнікі могілак разбягаліся ў жаху хто куды...

На бяду Нелюдзя Багіня-Жыва стварыла яго бессмяротным.